
Per què no assistiré al “Foro Menorca”

Miquel Àngel Maria

Fa dies que don voltes a la possibilitat d'escriure una reflexió crítica sobre el “Foro Menorca”; m'hi resistia per dues raons: una, perquè apreciï el diari Menorca, del qual som col·laborador, i no li vull cap mal; l'altra, perquè a vegades la nostra manera de veure i analitzar una determinada circumstància pot ser sovint tan sols açò, la nostra visió particular, parcial, potser esbiaixada o arbitrària, i no em sembla correcte anar donant lliçons a partir de les dèries personals. Si finalment m'he decidit a escriure i compartir aquestes línies és perquè són moltes les persones que m'han expressat opinions semblants, cosa que em fa pensar que en aquesta ocasió no deu ser una dèria personal, sinó una opinió crítica àmpliament compartida. Alguns m'han empès a explicar-ho, per allò de “tu tens facilitat per expressar-te”. Al cap i a la fi, el debat d'idees, argumentades i expressades amb respecte, no ha de ser cap problema. Deixem els preàmbuls, idò, i anem al gra.

Com el lector ja deu saber, el diari Menorca va posar en marxa fa un parell d'anys el “Foro Menorca”, un espai de reflexió i diàleg per proposar idees per al futur de Menorca. Aquest estiu s'ha convocat, amb la col·laboració del Consell Insular de Menorca, el “Foro Menorca Nueva Era” —curiós títol, aquest; més endavant el comentarem—: tres conferències de tres prestigiosos ponents, més un concert benèfic. Quan vaig veure l'anunci d'aquest cicle a les pàgines del diari hi va haver un detall —gens anecdòtic— que em va fer pujar la mosca al nas: el fet que una part del preu dels 12€ d'entrada que el públic haurà de pagar per assistir a cadascuna d'aquestes conferències, així com l'import íntegre de l'entrada al concert, servirà per finançar el Servei d'Atenció a la Infància i la Família del CIME. Com pot ser açò?

La llarga i profunda crisi econòmica que ens afecta ha obligat totes les institucions públiques a ajustar els seus pressuposts i establir prioritats. Molta gent, entre la qual m'incloc, som especialment crítics amb el volum i

la duresa de les retallades en els àmbits social i cultural, veritables eixos de l'estat de benestar i motor de la igualtat d'oportunitats. Les retallades en educació, en sanitat, en serveis socials, i l'estrangulació de les ajudes públiques a les entitats socials i benèfiques que actuen allà on les administracions no arriben, han provocat directament un repunt i extensió de la pobresa i l'exclusió, i amenacen severament la cohesió social, com ha posat de relleu Càritas Espanyola en la declaració final de la recent assemblea confederal. El Consell Insular de Menorca no és aliè a aquesta dinàmica: està practicant retallades duríssimes en molts fronts, paga tard i malament les entitats socials, i està abandonant moltes iniciatives i associacions que, durant molts anys, han fet un servei impagable a la societat menorquina.

Amb aquest escenari, em costa admetre que el Consell Insular s'hagi de finançar a través de donatius. Si la institució no pot mantenir els serveis socials públics (en aquest cas el Servei d'Infància i Família), la seva obligació és replantejar-se si el pressupost que han confeccionat per enguany és el més adequat: tal vegada haurien de retallar altres partides i prioritzar la despesa social. Si així tampoc els basta, que reclamin als seus col·legues dels òrgans de govern superiors —Govern Balear, Govern de l'Estat— una millora del finançament per aquestes finalitats. I arribat el cas, si així tampoc és suficient, que pugin determinar impostos o taxes, i que siguin els més rics, els qui menys pateixen aquesta crisi, els que paguin uns serveis socials solvents i suficients per

*Em costa admetre
que el Consell
Insular de Menorca
s'hagi de finançar
a través de
donatius.*

atendre les necessitats creixents d'una societat amenaçada per la pobresa.

El Servei d'Atenció a la Infància i la Família no és una ONG: és un servei públic del Consell Insular, i els serveis públics es financen amb impostos, no amb donatius. Aquest sistema, a part de poc adequat, és especialment nociu en el moment que vivim. Ara més que mai, les ONGs i les entitats socials que han perdut bona part del seu finançament a causa de les retallades necessiten apel·lar a la generositat dels ciutadans per poder continuar duent a terme les seves activitats. La darrera cosa que havia de fer el Consell Insular, després d'haver-los retallat subvencions, convenis i altres ajudes, era robar-los el lloc i posar-se a fer d'ONG. La convocatòria d'iniciatives benèfiques és, des de sempre, una de les vies importants de generació d'ingressos de les entitats socials. Amb l'època d'estretor que vivim, no importa saber gaires matemàtiques per entendre que els 12€ que la gent pagarà per anar a aquestes conferències, són dotze euros que no aniran a parar a les ONGs, tan necessitades en aquests moments. Són faves comptades.

D'altra banda, no crec que es pugui argumentar que el convocant d'aquestes conferències no és directament el Consell Insular, sinó el diari Menorca: el Consell figura a tota la publicitat com a col·laborador, i des del primer dia els promotors del 'Foro' han destacat que es

Quina quantitat anirà a parar a les butxaques dels ponents? Quin és el seu 'cachet'?

tracta d'una iniciativa conjunta. Més aviat em sap greu que el Diari Menorca serveixi d'instrument d'una manera de fer política que, insistesc, posa la primera institució menorquina a fer un paper que no és el seu, i que tot plegat es mogui en un terreny d'opacitat: sabem que dos dels dotze euros de cada entrada a les conferències es destinaran al Servei d'Infància i Família; però, i els altres deu euros? Quina quantitat anirà a parar a les butxaques dels ponents? Quin 'cachet' cobrarà cadascun d'ells per pronunciar la seva conferència? No estaria de més saber-ho.

Més enllà d'aquestes consideracions, mantenc una discrepància més de fons amb l'orientació, els valors, la línia ideològica del susdit 'Foro Menorca', que voldria argumentar amb deteniment.

Al document de presentació i invitació al cicle de conferències esmentat, després de fer palès que ens trobam en un moment de grans canvis en el panorama econòmic mundial, es diu que "delante de las dificultades existentes, aquellos que sean capaces de afrontar con más facilidad alternativas y llevarlas a la práctica con rapidez, serán los que antes consigán salir de la crisis". És difícil expressar amb més claredat i concisió el nucli del pensament neoconservador. I en aquest sentit, és revelador que la nova edició d'aquest 'Foro' hagi estat batida com a 'Foro Menorca Nueva Era':

El pensament neocon planteja la sortida de la crisi en termes exclusius de superació personal: res de canvi d'estructures generadores d'injustícia

efectivament, la configuració del nou paquet de conferències, i en general el leit-motiv, la música de fons, del conjunt d'activitats organitzades pel 'Foro Menorca', és molt 'New Age', que és l'embolcall modernet i enrotllat de bona part del pensament 'neocon' que, nascut a l'altra banda de l'Atlàntic, troba cada vegada més adeptes a Europa. En què consisteix aquest pensament? Vegem-ho d'una manera una mica esquemàtica (seguesc, en aquesta anàlisi, els arguments de Terry Eagleton, José María Mardones i William E. Connolly):

- Es parla de la crisi en termes impersonals, gairebé abstractes, com si es tractés d'una catàstrofe natural o una circumstància sobrevinguda de manera fortuïta, i es defuig l'anàlisi econòmicopolítica; no s'aprofundeixen les causes que l'han provocada, no es posen en evidència els seus responsables, els seus culpables, les seves males pràctiques.
- Com a conseqüència de l'anterior, el discurs 'neocon' apunta, per a sortir de la crisi, únicament a l'esforç individual: davant el mal fat de la crisi, campí qui pugui; dit amb més finesa, es parla de canvi de mentalitat, d'autosuperació, d'optimisme, d'il·lusió, d'esperança, de creativitat, de fe en les pròpies possibilitats, etc. ¿Són aquestes virtuts negatives? En absolut, ningú amb dos dits de seny gosaria insinuar-ho; el problema és insistir en aquests valors de manera gairebé exclusiva, negligint

l'anàlisi crítica, descuidant l'altra cara de la moneda, tant o més important: si la crisi no ha caigut del cel per atzar sinó que té unes causes, a part de l'esforç personal caldrà pensar en el canvi de les estructures que ens hi han portat, no?

- La crisi provoca un augment de la desigualtat, un atur galopant, l'empobriment de moltes persones i famílies, fins el punt que no hi ha oportunitats per a tothom; si únicament es parla d'esforç personal, si la principal arma que es proposa per combatre la crisi és la psicologia dels manuals d'autoajuda, de manera subtil s'està abonant l'ètica individualista més radical: la solució de la crisi no es veu en la transformació de les estructures generadores d'injustícia, sinó en allò que faci cadascú per ell; del que es tracta és de fer un "canvi de mentalitat". Açò sí: per fer suportable a la consciència aquesta aposta per un mateix, l'ètica 'neoon' sempre va acompanyada d'un missatge paternalista, demanant als qui tinguin èxit que donin almoïna als qui no se'n surtin.
- El pensament 'neoon' menysprea els discursos crítics com a pessimistes, els retreu que alimenten el desencís, que no fomenten l'esperança. Per açò, en els esquemes de la reflexió neoconservadora no hi tenen lloc, o n'hi tenen molt poc, les aportacions que dissecionen els mecanismes del sistema econòmic i polític imperant, que denuncien les seves manipulacions i enganys, que proposen alternatives transformadores i no tan sols vies d'escapatòria. És cert que el pensament crític pot provocar un primer moment de dolor, de desencís, però aquí hi ha la diferència entre el pensament neoconservador i el pensament crític: el primer cerca la sortida individual de la crisi; el segon, la solució estructural perquè sigui tota la societat la que en surti reforçada.
- Finalment, aquesta línia de pensament, com a expressió renovada del liberalisme econòmic 'laissez faire', recull i abandera les posicions que defensen les opcions polítiques de dretes: les administracions sempre són "massa grans", la iniciativa privada és sempre preferible a la pública, les institucions polítiques ofeguen la societat, cal reduir i flexibilitzar la regulació de les activitats econòmiques, etc. El model de referència ja no és el ciutadà coresponsable, sinó l'emprenedor espavilat.

Convid el lector que hagi tingut la paciència de seguir aquestes reflexions fins aquí a fer una mica de repàs d'hemeroteca (avui en dia, internet ens posa tota

la informació a l'abast): les cròniques, entrevistes i informacions, els tipus de ponents i els temes escollits per a les activitats realitzades pel "Foro Menorca", es poden llegir com una concreció menorquina del pensament neoconservador. M'atrevesc a dir que el "Foro Menorca" s'ha configurat, al llarg de les catorze edicions dutes a terme fins ara, en una espècie de "think tank neocon" menorquí, una màquina local canalitzadora d'idees econòmiques i polítiques neoconservadores que, a poc a poc, es van inoculant dins la societat menorquina. En coherència amb aquesta posició ideològica, és natural que el diari Menorca mantengui, avui per avui, un discurs d'apuntament, justificació o minimització dels impactes negatius dels governs conservadors que regeixen les principals institucions de l'illa i del país. I si bé aquesta tendència fa anys que es va iniciar, en els darrers temps, segons el meu parer, s'ha intensificat, s'ha fet més madura, més sofisticada.

Tornem a la convocatòria vigent del "Foro"; els tres ponents convidats són, com he dit al principi, persones de gran prestigi, de trajectòria consolidada i reconeguda. Un a un, tots ells són dignes de ser escoltats. Però tot plegat forma part d'un projecte al qual, com s'entendrà a tenor de les opinions que he expressat, no vull contribuir.

Tot açò és una opinió personal, naturalment, no pretenc afirmar cap veritat absoluta, ni tan sols objectiva, sinó compartir una determinada visió d'aquesta iniciativa. Però com he dit més amunt, sembla que som molts els qui pensam així; a mi personalment, m'agradaria que els responsables del diari Menorca comprenguessin que la millor contribució que pot fer el diari i el "Foro" a la societat menorquina, en la cruïlla difícil i complexa en què ens trobam avui, és reprendre la seva vocació de ser el primer espai de comunicació entre tots els menorquins, un espai que fomenti el debat plural i no teledirigit, que recuperi la centralitat i rectificui el tarannà excessivament ideologitzat d'aquests moments, representatiu d'uns sectors i unes idees que només són els d'una part d'aquesta societat.

*El "Foro Menorca"
ve a ser un think
tank neocon
menorquí*

Menorca, 4 de juliol de 2012